



Propriety of the Erich Fromm Document Center. For personal use only. Citation or publication of material prohibited without express written permission of the copyright holder.

Eigentum des Erich Fromm Dokumentationszentrums. Nutzung nur für persönliche Zwecke. Veröffentlichungen – auch von Teilen – bedürfen der schriftlichen Erlaubnis des Rechteinhabers.



observer  
MEDIA INTELLIGENCE

Box 4404, SE-102 68 Stockholm, Sweden

Skånska Dagbladet

Datum/nr: 2000-05-07  
Telefon: 040-6605500  
Utgivningsort: Malmö  
Län: LM Skåne Län (LM)  
Frekvens: 7/Per vecka  
Upplaga: 29.100  
Politisk färg: (c)

NATUR OCH KULTUR BOKFÖRLAGET  
A-BOK  
ATT: MIA TUVESSON  
BOX 27323  
102 54 STOCKHOLM

IRR / 12 / 15

# Läsvärt om de stora frågorna

Bo Jacobsen  
Existensens psykologi  
En introduktion  
Natur och Kultur  
Erich Fromm  
Konsten att lyssna  
Natur och Kultur  
Susan M Tiberghien  
Ett år i jungiansk analys  
Svenska Förlaget  
Guy Corneau  
Kärlekskriget eller Går det  
att leva tillsammans?  
Natur och Kultur



Erich Fromm betonar konsten att lyssna med empati.

Många menar också att mål och mening förändras under livets gång. Existentialisten Viktor E Frankel skiljer mellan 1) skapande värden, 2) upplevelsevärden och 3) inställningsvärden. Det senare innebär att kunna ställa in sig på inskränkningar och kanske ett obönhörligt öde.

Döden skrämmer i stort sett oss alla men forskarna tror att den inte är så hemsk som vi fruktar – ibland kan den vara skön. Och dödens roll varierar från individ till individ och under livets olika skeden. Karl Jaspers menade att "Döden förvandlar sig till mig". Man kan komma att tänka på den medeltida bilden av döden som en schackspelare – detta framställdes lysande i Ingmar Bergmans "Sjunde inseglet". Människan försöker överlista Döden nien även om en och annan fint kanske lyckas så blir slutet ändå alltid det samma – svart vinner spelet.

Jag vet inte om Bo Jacobsen har så mycket tröst att ge oss som vandrar i dödsskuggans dal men han sammanfattar utmärkt det som finns att veta om det man inte kan veta något om!

Enda trösten i jämmerdalen är att vi har varandra, att vi kan finnas till och lyssna. När någon nära dör är det viktigaste vi kan göra att vara där. Och alltsedan Freud har psykoanalysen varit ett viktigt sätt att komma till rätta med människans grubbel, ångest och olycka. Om vi nu ska tro att Freuds insats verkligen hade annat än spektakulärt intresse. För egentligen behandlar han själslivet hos en känslomässigt stympad överklass i Wien innan världskriget! Och kan det vara meningsfullt att lägga ner åratals arbete på att försöka bota någon störd rikeman eller hans sexuellt hämmade hustru, när de flesta människor i världen fryser och svälter och dör en för tidig död av påtagliga fysiska sjukdomar?

## Väl översatt

Freuds insats diskuteras i *Konsten att lyssna* av Erich Fromm (Natur och Kultur) även den utomordentligt väl översatt av Margareta Wentz Edgardh. Genom att betona jaget i Freuds teorier avlägsnar man sig enligt Fromm från det värdefullaste, nämligen betoningen av passionerna. Det centrala är inte jagets strid mot passionerna,

utan den ena passionens strid mot den andra. Analysen är, menar Erich Fromm, en konst som är jämförbar med att förstå poesi. Två människor möts för att tala om den enes liv. Det är viktigt att se patienten som hjälten i ett drama – vi är i verkligheten alla hjältar i ett drama.

Det är en fascinerande tanke men är den sann? Har vi inte alla hamnat i Livet utan egen förskyllan och förblir vi inte alla Livets fångar till dess vi antingen gör slut på det eller förintas "naturligt"? Vad är det för hjältemodigt i detta?

Kanske kan man istället tycka att psykoanalytikern är en hjälte som förmår intressera sig för en annan människa liv. Konsten är enligt Fromm att verkligen lyssna och det utan vare sig ångest eller snikenhet. Empati är viktigt – lyssnaren måste uppleva den andres upplevelser som vore det hans egna. Man måste förstå och älska – inte sexuellt men oegennyttigt.

## Ensamma nattankar

Om hur en analys kan gå till berättar Susan M. Tiberghien i *Ett år i jungiansk analys* (Svenska Förlaget), översättning Silvia Klenz Jönsson. Susan Tiberghien beslöt sig i femtioårsåldern för att börja i jungiansk analys därför att hon kände behov av att få veta mer om sin själ och få dela sina ensamma nattliga tankar med någon annan.

Där har vi det igen! Tillvaron är obegriplig men vi kan få gemenskap med någon annan individ som är fast i samma Livets fälla som vi! Och här redovisas samtalen på ett ovanligt spännande och läsvärt sätt. Varje kapitel börjar med en dröm som sedan bildar grund för samtalet med analytikern. En eftermiddag drömde författarinnan t ex att hon inte kunde öppna ögonen men ändå såg en häxa. Sedan hon vaknat drabbades hon av en oerhörd smärta som band henne vid sängen och som hennes läkare hade svårt finna en orsak till. Slutligen kom hon underfund med att detta var ett "häxrapp" (Hexenschuss) som gjorde henne fysiskt överksam för att ge henne möjlighet få kontakt med sitt inre. Det hela för till den mytiska berättelsen om Inanna som nedsteg från det Stora Ovan till det Stora Nedom för att möta sina mörka sidor. För Susan Tiberghien blev detta en resa till det barn hon en gång varit och lämnat bakom sig.

För min del tycker jag att det här

är en oerhört intressant bok som berättar något konkret – inte försöker förklara det som författaren inte kan veta mera om än oss andra!

En jungianskt skolad analytiker, Guy Corneau från Kanada, har skrivit om den viktiga relation till en annan människa som är ett parförhållande. Där utkämpas enligt honom nästan alltid ett krig med regelrätta strider men följer man de råd Guy Corneau ger, går det att leva i en nära relation. *Kärlekskriget* eller *Går det att leva tillsammans* heter boken vilken är översatt av Erik Nisser och utges av Natur och Kultur.

Nog är det väl en konstig utgångspunkt för en bok om samlevnad att fråga om "det går att leva tillsammans?" som om detta var en prestation i klass med att fara i en tunna nerför Niagara. Självisste jag genast jag såg min blivande hustru att det var henne jag ville leva tillsammans med, efter fjorton dagar hade vi definitivt bestämt att vi skulle gifta oss och vi har nu varit gifta i bortåt fyra decennier. Visst har det då och då förekommit sammandrabbningar mellan två dynamiska människor men jag har svårt att se vårt äktenskap som något slags prestation. En stor lycka och tillgång har det istället varit och barn och barnbarn har blivit underbara frukter av vår lycka.

## Inga "män"

I radion hörde jag i dag om "män" som misshandlade sina kvinnor om och om igen. Bortsett från att jag inte vill kalla dylika existenser för "män" kan jag förstå att sådana "relationer" är en utmaning mot all rimlighet. Men de feqa kvinnomisshandlarna är förhoppningsvis en minoritet av de människor som fötts med en penis mellan benen.

Men i Guy Corneys värld är kvinnan ett släkte plikt – och principkvinnor, bundna vid barn och spis och utan sinne för lek och nöjen. Första barnet kvinnan skulle ta hand om, var mannen som hon med "jämmer, suckar och klagovisor, eller genom sexualitet och förödmjukelser" skulle uppfostra! Och mannen blev infantiliserad. Som exempel på hur det kunde vara tas Strindbergs "Fadern"!

Kanske är "Kärlekskriget" tänkt som en lärobok för 1800-talsmänniskor. I så fall är den sent ute. Eller rättare sagt – vad mig anbelangar kunde den lika bra låtit bli att alls komma ut...

Jean Bolinder

NY BOK

I EN ENAKTARE av Vilhelm Moberg sitter två av åldringarna på "fattiggården" och resonerar om döden. Det är Dödgravarn och Bokbindarn. Den senare anser sig veta att det varken finns Himmel eller Helvete. Det vet han därför att han har läst. Dödgravarn replikerar: "Di som skriver ihop böckerna – vet di mer än andra. Då unnras mej."

Ibland grips jag av ett lags värdenihilism – det är som om inget skrivet spelar någon riktig roll. Vi människor har hamnat i en oförklarlig tillvaro och vet varken varifrån vi kommit eller vart vi går. Och fastän ingen av oss vet ett dyft mera om de yttersta hemligheterna än någon annan, finns det hela tiden folk som framträder som vishetslärare och gurus. Hör vi på dem och läser vi deras böcker blir vi upplysta och visa, förstår meningen med livet och kan med tillförsikt se livet an!

## En smula rikare

Pyttan vi kan! Det enda som händer är att vi blir av med några hundralappar och den förment "vishetsläraren" blir en smula rikare. Vår ångest och vår undran har vi kvar. De som skrivit böckerna vet ju egentligen inte mer än andra! Vet prästen mera? Mobergs dödgravare undrar: "Prästen vill att man ska lita på honom. Å han inte lika beläst som du?" De två gubbarnas diskuterande slutar med en grimas: Bokbindarn: Du ska bli varse, dögravare, att jag har rätt. Du ska få si då en gång.

Dödgravarn: När då? Bokbindarn: När du tryter en gång.  
Dödgravarn: Efter döden?  
Bokbindarn: Ja. Då förstås!